

Кормушина Оксана, магістр права
Національний університет «Одеська
юридична академія»
Науковий керівник: Камінська Н. В.,
професор кафедри конституційного
права та прав людини НАВС, доктор
юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ УКРАЇНОЮ ЮРИСДИКЦІЇ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

Незважаючи на постійні намагання людства жити мирно, без війни, час від часу в деяких країнах світової співдружності спалахують різноманітні збройні конфлікти. Маючи намір рішуче боротися із цими явищами, прогресивною демократичною спільнотою було вирішено створити єдиний міжнародний орган, який був би спроможний як встановити й притягнути до кримінальної відповідальності осіб, винних у вчиненні злочинів геноциду, військових та пов'язаних із ними злочинів, так і шляхом запровадження дієвих заходів запобігання подальшим проявам агресії та насильства у світі.

Таким органом став Міжнародний кримінальний суд (далі - Суд), заснований відповідно до Римського статуту міжнародного кримінального суду 1998 року. У світлі вищевказаного, стаття автора містить короткий нарис історії створення Суду, окреслює питання його юрисдикції та перспектив діяльності, зокрема, щодо подій останніх років в Україні.

Діяльність Суду стала предметом дослідження як зарубіжних науковців (М. Шеріф Бассіоні, Ф. Кірш, А. Ціммерман, В. Шабас), так і вітчизняних (В.П. Пилипенко, О.В. Касинюк, І.І. Лукашук, С.А. Грицаєв, Н.В. Дрьоміна й ін.).

Міжнародне співтовариство давно прагнуло створити постійно діючий орган кримінальної юстиції. Перші спроби запровадити такий орган були зроблені на Паризькій Мирній конференції в 1919 році після подій Першої Світової війни. Під час конференції були визначені нові засади міжнародного правопорядку. Проте через відсутність підтримки з боку ряду держав такий орган створити не вдалося.

Питання знову гостро повстало після подій, пов'язаних із Другою Світовою війною. Міжнародним кримінальним судом стали Нюрнберзький військовий трибунал, який здійснював правосуддя над військовими злочинцями у Нюрнберзі з 20 листопада до 1 жовтня 1946 року, та Токійський військовий трибунал для Далекого Сходу. Вони стали першими судовими органами, які притягнули до відповідальності осіб, що вчинили військові злочини, злочини проти людства та миру.

Трагічні події в колишній Югославії та Руанді, які супроводжувалися численними серйозними порушеннями норм міжнародного права, змусили міжнародну спільноту знову повернутися до необхідності створення судового органу, який зміг би покарати винуватців. Для відновлення справедливості були створені відповідні трибунали (щодо колишньої Югославії та Руанди). Однак, попри їхню дієвість, вони обмежувалися територіальними та часовими межами.

Необхідність постійно діючого органу кримінальної юстиції залишалася відкритою. З цією метою Генеральною Асамблеєю була скликана робоча група, яка прийняла рішення про підготовку проекту Статуту - багатостороннього договору. Як результат – 17 липня 1998 року на Дипломатичній конференції в Римі представники 120 держав підписали Статут Суду.

Суд є постійно діючим органом, який уповноважений здійснювати юрисдикцію щодо осіб, які є відповідальними за вчинення найсерйозніших злочинів, які викликають стурбованість міжнародної спільноти а саме: 1) злочин геноциду — тобто діяння, вчинене з наміром знищити повністю або

частково національну, етнічну або релігійну групу як таку; 2) злочини проти людяності — під ознаки якого підпадають будь-які дії направлені на вбивство, пригноблення, заподіяння сильних страждань, серйозних тілесних ушкоджень або серйозної шкоди психічному або фізичному здоров'ю людини, які перелічені в ст. 7 Римського статуту; 3) військові злочини; 4) злочин агресії.

О. В. Касинюк визначає наступні процедурні стадії: порушення розслідування, розслідування, виконання вироку, виключна стадія – ревізійне провадження. Кожна із цих стадій характеризується певними критеріями та специфікою роботи.

За час свого існування Суд розглянув низку справ, пов'язаних із порушеннями норм міжнародного права політичними лідерами Конго, Уганди, Лівії та інших, переважно африканських держав. Суд виніс свій перший вирок в 2012 році лідеру “Союзу конголезьких патріотів” Томасу Лубанге Дьило, який під час ітурійського конфлікту (1999 – 2007 рр. в провінції Ітурі, Демократична республіка Конго) залучав на військову службу дітей у віці до 15 років у використовував їх у військових цілях. Цей судовий процес тривав шість років. Томас Лубанга Дьило був засуджений до 14 років позбавлення волі і відбуває покарання.

Наразі Суд розслідує десять справ, видав 33 ордери на арешт і дев'ять повісток з'явитися перед Судом.

Наша держава хоча й підписала Статут Суду у 2000 році, проте досі його не ратифікувала. Формулювання конституційної норми, яка міститься у частині шостій статті 124 Основного Закону стосовно можливості визнання Україною юрисдикції Суду, попри те, що вона набере чинності у 2019 році, вже викликало неоднозначну оцінку в науковців та правників – практиків. Питання способу приєднання до Римського Статуту Суду, на нашу думку, є актуальним і потребує подальшого дослідження.

Таким чином, за наявності в Україні збройного конфлікту на Сході та анексії території Автономної Республіки Крим іноземною державою, вивчення діяльності та практики

Суду, визнання його юрисдикції, сприятиме створенню додаткових гарантій для захисту суверенітету і територіальної цілісності нашої держави.